

Asia: 3171/040300/2023

Kuuleminen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön jakeluverkkoyhtiöiden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Suomen Omakotiliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua Energiaviraston vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön jakeluverkkoyhtiöiden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024–2027 ja 2028–2031. Omakotiliitto keskittyy lausunnossaan jakeluverkkoyhtiöiden valvontamenetelmiin.

Omakotiliitto edustaa pientalo- ja vapaa-ajan asukkaita ja toimii kohderyhmän edunvalvojana ja tarjoaa monipuolisia jäsenpalveluita. Olemme valtakunnallinen, riippumaton ja yleishyödyllinen kansalaisjärjestö, jossa on yli 230 jäsenyhdistystä, joihin kuuluu jo 70 000 jäsentä (kotitaloutta). Suomessa on yhteensä noin 1,2 miljoonaa omakotitaloa, joissa asuu noin 2,7 miljoonaa ihmistä sekä noin 0,5 miljoonaa vapaa-ajan asuntoa, joita käyttää 2,4–2,9 miljoonaa ihmistä.

Omakotiliitto pohjaa lausuntonsa akateemisen työryhmän raporttiin, joka laadittiin työ- ja elinkeinoministeriölle eduskunnan päätöksen pohjalta, sekä pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden näkemyksiin. (Työ- ja Elinkeinoministeriö (2022), Akateeminen työryhmä sähkönsiirron ja – jakelun tariffien laskentamenetelmistä, työryhmän lausunto Energiavirastolle, VN/2314/2021-TEM-3)

Akateemisessa työryhmässä toimivat ylijohtaja professori Mikael Collan, oikeustieteen tohtori Kaisa Huhta, professori Pertti Järventausta ja professori Matti Liski.

Työryhmällä oli useita keskeisiä ehdotuksia valvontamallin kehittämiseen.

Omakotiliitto pitää positiivisena, että valvontamallia on nyt kehitetty akateemisen työryhmän suositusten suuntaan esittämällä vanhan ja uuden verkko-omaisuuden jäädyttämistä investointihetken yksikköhintaan ja verkko-omaisuuden arvon oikaisua.

Omakotiliitto kiittää myös mahdollisuudesta osallistua sidosryhmäneuvottelukunnan työskentelyyn vuonna 2022.

Tavoitteet

Energiaviraston mukaan vuoden 2024 alusta voimaan tulevien uusien valvontamenetelmien tavoitteena on verkkotoiminnan kustannusvastaavuuden parantaminen ja verkkojen järjestelmällisen kehittämisen jatkaminen. Nämä tavoitteet perustuvat verkkoliiketoiminnan keskeisiin lakisääteisiin velvollisuuksiin eli hinnoittelun kohtuullisuuteen ja korkeaan toimitusvarmuuteen.

Energiavirasto toteaa, että olennaisimmat muutokset keväällä 2023 lausunnolla olleisiin suuntaviivoihin nähden nyt kuultavana oleviin valvontamenetelmiin on inflaatiokorjauksen teoreettisesti oikean käsittelytavan huomiointi valvontamenetelmien tuottoasteen, tuottopohjan ja tasapoiston määrittämisessä. Valvontamenetelmissä sovelletaan tältä osin jatkossakin nimellistä tuottoastetta (WACC), mutta tuottopohjan määrittämisessä yksikköhintojen päivittämisestä koko verkko-omaisuudelle ja tasapoiston inflaatiokorjauksesta tullaan luopumaan.

Energiaviraston mukaan luonnollisen monopolin erityisvalvonnan keskeisiä tavoitteita ovat tasapuolisuus, jatkuvuus ja tehokkuus. Tehokkuus tarkoittaa asiakkaan haluaman palvelun aikaansaamista mahdollisimman alhaisin kustannuksin.

Energiavirasto toteaa edelleen perustelumuiustiossaan, että ”Virasto on kuitenkin virkatyössään havainnut ensimmäisten suuntaviivojen julkaisun jälkeen, että edellisen menetelmän periaate, jossa jätetään yksikköhinnat vain korjaamatta valvontajakson aikana ei eliminoi inflaation vaikutusta pois oikein eikä riittävästi.” Omakotiliitto pitää erittäin hyvänä, että havaittuja virheitä on ryhdytty korjaamaan.

Valvonnan tavoitteena mainitaan tasapuolisuus, joka tarkoittaa yhteiskunnan sisäistä tulonjakoa valvottavien yritystenomistajien ja asiakkaiden välillä. Tuottotaso ei saa olla liian korkea esimerkiksi suhteessa sellaisiin investointeihin, joita omistajat voisivat tehdä vastaavan riskitason muihin liiketoimintoihin.

Valvontamallin esityksessä on kuluttajien asemaa käsitelty kuitenkin hyvin suppeasti. Sähkön sisämarkkinadirektiivin (2019/944/EU) johdantokappaleen kohdan 4 mukaan energiaunionin keskiössä ovat kansalaiset, jotka sitoutuvat energiajärjestelmän muutokseen, saavat uusista teknologioista hyötyä energialaskujensa pienentyessä ja osallistuvat aktiivisesti markkinoiden toimintaan, ja jossa suojellaan heikossa asemassa olevia kuluttajia.

Omakotiliiton näkemyksiä

Energiaviraston tehtävänä kansallisena riippumattomana sääntelyviranomaisena on huolehtia alan valvonnasta, kuluttajien oikeuksien toteutumisesta sekä valvoa, ettei jakeluverkkoyhtiöt peri ylihintaa asiakkailta eikä käytä monopoliasemaansa väärin. Omakotiliitto edellyttää, että tämä tulee näkymään entistä vahvemmin tulevassa valvontamallissa. Energiaviraston tulee kehittää valvontaa aiempaa kohtuulliseksi kuluttaja-asiakkaiden kannalta ja vahvistaa luottamusta sähkömarkkinoihin.

Omakotiliitto on tehnyt tiivistä sähkön siirtohintoihin liittyvää kuluttaja-asiakkaiden pitkäjänteistä edunvalvontaa lähtien muun muassa kansalaisaloitteen kautta. Tämän perusteella eduskunta päätti tietyistä toimista valvontamallin päivittämiseksi kuluneella valvontajaksoilla.

Kuluttaja-asiakkaiden näkökulmasta alalla on ilmennyt useita ongelmia, joita ei ole vielä kyetty ratkaisemaan. Omakotiliitto on tehnyt Energiaviraston nykyisin käytettävänä olevasta valvontamallista EU-komissiolle kantelun, jonka avulla haluaa varmistaa, noudattaako valvontamalli EU sähkömarkkina-asetusta.

Omakotiliitto pitää hyvänä, että Energiavirasto on tehnyt vaikutustenarviointia, mutta toteaa kotitalouksien osalta puutteita. Energiaviraston tulisi täydentää kustannusvaikutuksien arviointia siitä näkökulmasta, miten tuleva valvontamalli tulee vaikuttamaan kotitalousasiakkaiden sähkön siirtomaksujen kustannuskehitykseen valvontakausilla. Samoin millä aikataululla esimerkiksi tullaan

huolehtimaan, että meneillään olevan valvontakauden kaksoisinflaatiokäytännön mukaan ylläskutetut siirtomaksut tulevat palautetuksi kuluttajille?

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma

Omakotiliitto pitää positiivisena asiana, että valvontamallin jatkovalmistelussa on otettu paremmin huomioon Akateemisen työryhmän raportin esityksiä valvontamallin kustannusvastaavuuden vahvistamisesta. Malli on kehittynyt kohti kustannusvastaavampaa suuntaa, mutta siinä on vielä kehitettävää. Omakotiliitto ihmettelee edelleen sitä, että valvonnassa ei voida jatkossa käyttää jakeluverkkoyhtiöiden tilinpäätöksiä. Verottajakin käyttää yhtiöiden tilinpäätöstietoja verotusta määrätessään.

Kohtuullinen tuottoaste

Energiaviraston päivitettyssä valvontamallissa pääomarakennetta on päivitetty osittain Akateemisen työryhmän raportin suuntaiseksi. Omakotiliitto pitää tätä hyvänä kehityksenä. Omakotiliitto kysyy kuitenkin, miksi edelleen jatketaan pääomarakenteen vakioitua käyttöä, eikä käsitellä omaa pääomaa ja vierasta pääomaa akateemisen työryhmän raportissa esitetyn mukaan

Investointikannustin

Omakotiliitto pitää hyvänä, että jatkossa kustannustehokkuuden hyötyä jaetaan poistojen osalta tasan asiakkaiden ja verkonhaltijoiden kesken.

Muuta

Omakotiliitto muistuttaa kuluttajien oikeuksien vahvistamisen merkityksestä ja edellyttää, että Energiavirasto huolehtii kuluttajien oikeuksien toteutumisesta ja suojelee heikommassa asemassa olevia kuluttaja-asiakkaita aiempaa vahvemmin tulevilla valvontajaksoilla. Energiaviraston tulee varmistaa tehtävässään sekä verkonhaltijoiden että verkon loppukäyttäjien intressien tasapuolinen toteutuminen.

Omakotiliitto edellyttää, että Energiavirasto toimii alkavilla valvontajaksoilla aktiivisena ja oma-aloitteisena valvojana, ja ryhtyy viipymättä korjaamaan uuden mallin mahdollisesti tuomia epäkohtia.

Omakotiliitto esittää, että sidosryhmäyhteistyö jatkuu suunnitelmallisena ja säännöllisenä nyt alkavan uuden valvontakauden aikana. Jatkamme mielellämme yhteistyötä asiassa.

Kunnioitavasti

Suomen Omakotiliitto ry

Marju Silander
toiminnanjohtaja

Ari Rehnfors
puheenjohtaja